

végzett terepbejárás és helyszíni vizsgálat alapján egy szarmata település jelenlétére lehetett számítani. Mivel a feltárt objektumokból korhatározó régészeti korú kerámia nem került elő, így azokat feltételesen ennek a közelben fekvő szarmata településnek a peremén mutatkozó, gyér leletanyagot (állatcsontokat) tartalmazó jelenségekkel azonosíthatjuk.

*Félegyházi tanyák ÉNy (MOL KKF 13.):* A Csongrádra vezető műúttól É-ra a gázvezeték nyomvonalán a régészeti felügyelet során régészeti lelőhelyre utaló paticsos foltok és kerámiatöredékek kerültek elő. A földmunkák leállítását követően 2008. július 14. és augusztus 12. között elvégeztük a leletmentő feltárást.

A nagyobbik (A) területen összesen 136 objektumot tártunk fel: 82 hulladékgyödröt, 1 kopolyagyödröt, 30 árkot, 3 épületet, 10 kemencét. 3 tűzhelyt és 7 cölöphelyet. A kisebbik (B) területen 39 objektum került elő: 16 gödör, 3 kopolyagyödör, 9 árok, 1 kemence, 2 ház és 8 cölöphely. Az összesen 4073 m<sup>2</sup> nagyságú területen tehát 175 objektum látott napvilágot.

Mindkét területen egy késő szarmata település számos objektumát, valamint egy Árpád-kori település maradványait találtuk meg. Az Árpád-kori település objektumai részben a szarmata objektumok mellett és között helyezkedtek el, részben metszették azokat. A szarmata település objektumai közül említésre méltó az „A” területen egy nagyjából négyszög alaprajzú ház, közepén tüzelőgyödrrel, egy külső kemence hamusgyödrrel, valamint több egymásba ázott árok- és gödörkomplexum; a „B” területen egy téglalap alakú ház, egyik hosszanti oldalánál kiugró kemencével és padlóján kézimalom alsó kövével. A késő szarmata objektumokból előkerült gazdag leletanyagban több mázas és pecsételt díszű római kerámiatöredék, valamint különféle használati tárgyak (orsógomb, orsókarika, vaskés, bronz övkapocs) is előfordultak. A szarmata település a 4–5. századra keltezhető.

A laza szerkezetű Árpád-kori település objektumai közül kiemelkedik az „A” terület középső részén talált, 6 kemencéből álló kemencebodor, valamint egy körárok körülvett, cserépbogrács-töredékekkel kirakott kemencéjű, félig földbe mélyített ház. A feltárt Árpád-kori objektumok többségéből a korszakra jellemző gyér mennyiségű kerámiatöredék és állatcsont került elő.

Munkatársak: Kiss Attila régész; Bötsch Enikő, Könczöl Laura, Radics András régésztechnikusok; Csirmaz Roland, Faragó Kitti, Gyűrösi Tímea, Hornyik Adrienn, Jakucs János régészhallgatók; Gera Ágnes, Kiss Anikó és Vida Ágnes rajzoló.

V. SZÉKELY GYÖRGY

#### 198. Kiskunfélegyháza határa

(Bács-Kiskun megye) N, Á, I

*Ferencszállási csatorna É, Fábrián-tanya (MOL KKF 14.):* A Kiskunfélegyháza és Pálmonostora között elterülő kisebb erdő D-i szélén a szakfelügyelet mellett történt gépi

humuszolás során Árpád-kori cserépbográcsperemet, illetve népvándorlás kori durva kerámiatöredékeket találtam. A cserepek előkerülési helye alapján próba-feltárást végeztünk a helyszínen 2008. augusztus 7-én. Három, egymástól 50–80 m-re lévő helyen próbáltunk objektumokra bukkanni a humusz alatt, azonban három kisebb, leletanyagot nem tartalmazó, betöltése alapján mégis régészeti korúnak mondható gödrön kívül más települést nem sikerült lokalizálnunk a MOL-gázvezeték nyomvonalán. A szondázó ásatás eredménye tehát azt mutatta, hogy a különböző korszakokból származó cserepek által jelzett települések a nyomvonal közelében terülnek el, de csak nagyon kis mértékben érintik azt.

*Csanyi úti rész, Tímár-tanya (MOL KKF 15.):* Kiskunfélegyháza D-i határánál egy mély fekvésű, sással borított terület új gázvezeték fektetését megelőző, szakfelügyelet mellett végzett humuszolása közben paticsos elszíneződés került elő az agyagos talajban. A gép egy kemence vörösre égett falát húzta szét. A nyomvonal terepbejárása során a közelben semmilyen leletet sem találtam. A 2008. augusztus 6–7-én végzett humuszolás után egy kemence sütőfelülete bukkant elő a hozzá kapcsolódó hamusgyödrrel, illetve előtérrel. A kemencétől É-ra kb. 20 m, D-re pedig 10 m hosszúságú szakaszt humuszoltunk le újabb objektumokat keresve, más település azonban nem került napvilágra. A kemence sütőfelülete csupán agyaggal tapasztott volt, cseréppel nem volt kirakva, és előtérében sem találtunk leletanyagot, így az objektum kora ismeretlen maradt.

MÉSZÁROS MÓNIKA

#### 199. Kiskunfélegyháza határa

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á

2008 folyamán megelőző régészeti feltárást végeztem a Városföld–Algyő közötti gázvezeték nyomvonalába eső alábbi lelőhelyeken.

*Pajkos-tanya (MOL KKF 8.):* 2008. június 19. és augusztus 1. között 2388 m<sup>2</sup>-en összesen 119 objektumot tártunk fel: 1 házat, 1 koponyát, 45 árkot, 25 cölöplyukat, 46 gödört és 1 sírt.

A területen három korszak emlékegye fordult elő. A földúttól É-ra lévő területen a feltárt objektumok nagyobbik része a szarmata településhez tartozott, de előkerült egy bronzkori gödör, és Árpád-kori árkok is, míg a földúttól D-re az Árpád-kori település objektumai kerültek elő. Az É-i részen a szarmata település gödreinek egy része méhkas alakú tárológödör volt. Az előkerült árkok egy része valószínűleg vízelvezető, másik része kerítő árok lehetett. Előkerült 1 sír is a 16. árokból. Az árok, szerencsére sekély volt, így csak érintette a sírt, de nem bolygatta meg. A D–É-i tájolású szarmata sírban háton fekvő, nyújtott helyzetű vázat bontottunk ki. Melléklete a bal karnál egy vaskés, a medencénél a jobb oldalon egy vascsat, a kulcsont környékén egy erősen korrodálódott fibula, a jobb boka mellett egy meghatározhatatlan vastöredék volt.

A földút D-i oldalán az Árpád-kori település objektumait tártuk fel, árkokat, néhány gödröt valamint egy házat is. A ház jól látható folttal jelentkezett. Lekerekített sarkú, négyzetes, földbe mélyedő ház volt, egyik oldalán nyúlvánnyal. A bontás során sikerült megfogni a ház lejárt alját is. A ház DNy-i szélének közelében találtunk egy munkagödröt, vele szemben pedig egy kemence maradványa került elő. Csupán a letapasztott és jól átégett sütőfelületet tudtuk kibontani. Mivel a ház „nyúlványa” is a kemence felőli oldalon volt, ezért feltételezhető, hogy a füst elvezetésére szolgált.

A feltárt árkok egy része tartozott csak az Árpád-kori telephez, másik részük újkori volt.

*Ferencszállás, Félegyházi-vízfolyás É (MOL KKF 10.):* A terepbejárás során itt gyér őskori, vagy népvándorlás kori cserépanyagot találtak. A vasútvonal közelében lévő területen csupán 2 árok került elő. A nyomvonal középső, legmagasabb részén a humuszolt terület üres volt, míg a csatorna közelében 6 árok került elő. Ezekből csupán néhány csont került napvilágra, így a feltárt objektumok korának közelebbi meghatározására nincs lehetőségünk.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

## 200. Kiskunfélegyháza határa

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, A, Á

2008 folyamán megelőző régészeti feltárásokat végeztem a Városföld–Algyő közötti gázvezeték nyomvonalába eső alábbi lelőhelyeken.

*Félegyházi tanyák (MOL-Ad. 2.):* 2008. június 2. és augusztus 19. között a feltárás során négy korszakból összesen 262 objektum került napvilágra. Ezek között volt néhány néprajzi korú és több Árpád-kori telepjelenség (főként sekély árkok), valamint a császárkori szarmata településréteg alatt több bronzkori árok, de túlnyomó többségükben szarmata kori objektumok kerültek elő. Utóbbiak között szerepelt egy olyan, méhkas alakban öblösödő gödör, melybe megközelítőleg D–É tájolással egy nőt helyeztek nyugalomba. A váz háton feküdt, tartásából ítélve nem volt semmilyen anyagba beletekerve, mindkét térde felhúzva került elő, mivel csak így fért bele a gödörbe. Jobb csuklóján bronz huzalkarperec, mellkasán egy vastárgy (fibula?) korrodált és hiányos darabkái képezték a mellékleteket. Fejéhez egy részleges, lábához egy teljes kutyát temettek el.

Az Árpád-kori árkok kusza rendszertelenségben szeltek át az 5 m széles feltárható sávot és igen csekély mélységben húzódtak a szántott felszín alatt. Nagyobb részük feltehetően karámárok lehetett. Az árkok mellett néhány gödör is az Árpád-korból származott. A feltárt 262 objektum között 3 sír, 4 kopolyakút, 133 gödör, 80 cölöplyuk, 40 árok és árokrészlet, valamint 2 épület(?) van. Az objektumok közül biztosan 4 bronzkori, 69 császárkori, 6 Árpád-kori, 9 néprajzi korú. Elhelyezkedéséből és betöltéséből ítélve 109 objektumról feltételezhető, hogy a szarmata népesség hagyatéka, 19-ről, hogy

bronzkori és 9-ről, hogy az Árpád-korban keletkezett. Teljességgel bizonytalan besorolású 33 objektum.

A nyomvonal keskeny sávja nem tette lehetővé egyik korszak településszerkezetének a rekonstruálását sem, mindössze annyi mondható el, hogy az Árpád-korban állattartásra használták a területet, illetve hogy a császárkorban több időszakban is lakott volt e rész. A szarmata sírok – a szuperpozíciókból következően – a település ittletének a feledés homályába merülése után keletkeztek.

*Félegyházi tanyák, Vasútvonal É (MOL KKF 5.):* A 400 m hosszú feltárási terület D-i harmadán több mint 20, a szürke, szikes agyagon alig észrevehető folttal jelentkező kutat bontottunk ki. Kivétel nélkül nagyon nagyméretű, többszörösen összeomlott, agyag és a fizikai hatások révén beindult mészképződéses betöltésűek voltak. A feltárási terület második harmadában sárga és vörös agyagos altalajon viszonylag jobban látszottak az objektumok, a kutak egyhangúságát ház, árkok és gödrök váltották. A terület legmagasabb részén 2 É–D-i tájolású, rabolt szarmata sírt találtunk. Az egyikben tökéletesen ép, aranyozott fibulát hagytak. A terület harmadik harmadát inkább árkok, valamint méhkas alakú vermek jellemzik. A feltárási terület É-i végében, a magasabb részről ismét legelő felé haladva előkerült néhány kút, majd a telepjelenségek teljesen megszűntek.

Az objektumokból nagyon gyér leletanyag került elő, mely mind a szarmatákhoz köthető. Sok szuperpozíciós helyzetet regisztráltunk, ezek viszonyát egy-két kivételtől eltekintve sikerült meghatározni. A lelőhely egy igen sokáig élő szarmata telep részlete.

*Csányi-tanya Ny (MOL KKF 6.):* Május 5–14. között összesen 513 m<sup>2</sup> nagyságú területen 16 objektumot tártunk fel. Ebből 10 árok, 1 hulladékgyöngör, 2 kemence, 1 hamusgödör, 1 kopolyagödör, 1 emberi váz volt. A megelőző feltárás során Árpád-kori település objektumait találtuk meg. Az objektumok többségéből a korszakra jellemző kerámiatöredékek, főleg cserépbográcok töredékei, valamint állatcsontok kerültek elő. Külön említésre méltó egy cserépbogrács- és fazéktöredékkel kirakott kemencealj tapasztása, valamint a szelvény ÉK-i szélénél előkerült, jól kiégetett kemence maradványa a hozzákapcsolódó hamusgödörrel. Az egyik árok betöltésében emberi csontváz részeit találtuk meg, a melléklet nélküli vázat egy későbbi árokkal megbolygatták. A lelőhely valószínűleg mindkét irányban folytatódik, DK felé összeér a MOL KKF 7-es lelőhellyel.

*Csányi-tanya (MOL KKF 7.):* A megelőző feltárás során szarmata és Árpád-kori települések objektumai mellett bronzkori urnatemetőt és telepjelenségeket, szarmata temetőt valamint 2 avar sírt találtunk. Folyamatos bővítések után összesen 5231 m<sup>2</sup> területen, 308 régészeti jelenséget vizsgáltunk meg. A bronzkor legjelentősebb leletcsoportját egy a klasszikus Vatyakorba datálható urnatemető részlete jelentette. Szórtan helyezkedtek el a sírok, a helyszínen a keskeny nyomtáv